

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ – ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

**Бурачек В.Р., к.фіз.-мат.н., доцент, Долга А.В.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

Для України проблема інвестиційного забезпечення є однією з найскладніших. Її вирішення в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без залучення іноземних інвестицій.

Дослідження проблеми інвестування економіки завжди знаходиться у центрі уваги. Це обумовлено тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного процесу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівні.

Значний внесок у розвиток даної проблематики зробили такі вчені, як О.О. Балануца, Н.С. Медведкова,

І.В. Олександренко, С. Рум'янцева, В.А. Худавердієва.

Метою проведених досліджень є вивчення проблеми залучення та використання іноземного інвестування в українській економіці.

Одним із важливих чинників забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни є нарощування та ефективне використання інвестиційних ресурсів. Інвестиційні процеси хоч і не вирішують стратегічного завдання структурної перебудови економіки, проте поліпшують загальні макроекономічні показники розвитку країни, частково забезпечуючи стабільність фінансових ринків.

Обсяги залучення іноземного капіталу в Україну відстають від інших країн світу. Інвестиції, залучені в Україну, на сучасному етапі розвитку переважно орієнтовані на внутрішнього споживача і майже не сприяють входженню України до переліку країн з гідним становищем у міжнародному поділі праці. Вони повинні не тільки дати серйозний імпульс оздоровленню української економіки, а й сприяти її входженню до світової економіки. Проте багато іноземних інвесторів вважають інвестиційний клімат в Україні несприятливим через політичну й економічну нестабільність, прогалини в законодавстві, недосконалість фіскальної податкової системи, системи державного контролю, нерозвиненість ринкової інфраструктури.

Зарубіжні інвестори відзначають наявність в Україні законодавчих актів і постанов, що стосуються іноземних інвестицій, які суперечать одне одному і дуже швидко змінюються та мають різноманітне тлумачення, факти ігнорування їх положень окремими організаціями і місцевою владою.

На принципові питання щодо права власності на землю, механізмів реалізації заставних форм іноземні інвестори не одержують однозначних відповідей. До того ж податкова система не стимулює інвестиційну активність [3, с. 151].

Також, ми вважаємо, що існує брак комерційної інформації про ринок України, її регіони і конкретні підприємства, транспортні та телекомунікаційні системи, правову базу, що є перешкодою на шляху іноземного інвестування в економіку України, особливо для малих і середніх зарубіжних компаній і фірм.

Існуюче законодавство про іноземні інвестиції не відображає економічні реалії країни і потребує доопрацювання. За рівнем ризику вкладення капіталу Україна знаходиться на одному з останніх місць у світі. Тому уряд повинен прийняти ряд нових актів щодо залучення іноземних інвестицій.

Також, на нашу думку, необхідно зважити на те, що приплив іноземних інвестицій життєво важливий, проте інтереси українського суспільства, з одного боку, й іноземних інвесторів, з іншого, не збігаються, а інколи є протилежними. Україна зацікавлена у відновленні свого виробничого потенціалу, насиченні споживчого ринку високоякісними і недорогими товарами, у розвитку і структурній перебудові свого експортного потенціалу, проведенні антиімпортної політики, поширенні в нашому суспільстві західної управлінської культури.

Іноземні ж інвестори зацікавлені в новому плацдармі для одержання прибутку за рахунок великого внутрішнього ринку України, її природних багатств, кваліфікованої і дешевої робочої сили, досягнень вітчизняної науки і техніки та навіть її екологічної безпеки [3, с. 152].

У першій половині 2008 року Україна отримала майже 5 млрд. дол. США (3.4. млрд. евро) прямих іноземних інвестицій, тобто у чотири рази більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року [2, с. 120].

У регіональному аспекті іноземні інвестиції розміщені в різних обсягах. З метою визначення найбільших споживачів іноземних інвестицій (регіонів) був здійснений їх поділ на чотири групи за

величиною іноземних інвестицій: лідери, домінанти, регіон з помірним рівнем іноземних інвестицій, аутсайтери (табл.1). Групування областей проведено згідно з методологією статистичних групувань. При цьому групувальний інтервал було визначено за формулою:

$$i = \frac{X_{\max} - X_{\min}}{n},$$

де i – величина групувального інтервалу; X_{\max} - X_{\min} – відповідно, різниця між максимальним та мінімальним обсягами інвестицій; n – задана кількість груп (інтервалів).

Отримане таким чином значення величини інтервалу склало:

$$i = (2924,2-51) / 4 = 718,3.$$

При здійсненні групування не враховувалися іноземні інвестиції, що перебувають у суб'єктів господарювання у Києві. Ця особливість пов'язана із тим, що столиця займає лідируючу позицію у сфері залучення іноземних інвестицій, і їх обсяги є суттєво більшими порівняно з областями України.

Згідно з даними таблиці 1, до лідерів необхідно зарахувати Дніпропетровську область, де обсяги іноземних інвестицій є найбільшими і значно перевищують аналогічні дані в інших областях.

Таблиця 1

Визначення груп областей України за обсягом іноземних інвестицій

Групи	Обсяг інвестицій, млн. дол. США	Перелік областей
Лідери	2205,9 - 2924,2	Дніпропетровська
Домінанти	1487,6 - 2205,9	-
Регіони з помірним рівнем іноземних інвестицій	769,3 -1487,6	Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська
Аутсайтери	51,0 - 769,3	Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, м. Севастополь

Найбільшу частку становлять області, які в нашому випадку необхідно зарахувати до аутсайдерів, але, враховуючи різні розміри

іноземних інвестицій, ці області також можна розподілити на три групи: з високим, середнім та низьким рівнем іноземного інвестування (табл. 2). Найменша частка іноземних інвестицій припадає на Тернопільську область – лише 51 млн. доларів США. Групувальний інтервал для областей аутсайдерів дорівнював:

$$i = (726,2 - 51)/3 = 225,07.$$

Відмінності в обсягах іноземних інвестицій полягають у тому, що регіони України мають чіткий профіль сировинного забезпечення, що на початкових етапах інвестування стає основним орієнтиром щодо вкладення коштів та досягнення поставлених завдань інвестора. При цьому іноземні інвестиції мають бути спрямовані на підвищення переробки сировини в регіоні, що постачається на експорт, і продукції кінцевого споживання, що користується світовим попитом.

Таблиця 2

Визначення рівнів іноземного інвестування по областях України в залежності від обсягів іноземних інвестицій

Рівень іноземного інвестування	Обсяги інвестицій, млн. дол. США	Перелік областей
Високий	501,13 -726,2	АРК, Запорізька
Середній	276,07 -501,13	Луганська, Івано-Франківська, Закарпатська, Волинська, Полтавська.
Низький	51 - 276,07	Вінницька, Житомирська, Запорізька, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська, м. Севастополь

Залучаючи іноземних інвесторів, Україна розраховує на такі наслідки:

- зменшення дефіциту платіжного балансу. Цю функцію ефективніше виконують портфельні інвестиції як більш динамічні. Як засвідчила фінансова криза в Росії, а також події 1998 року в Україні, зловживання цим інструментом створює значну загрозу макроекономічній стабільності;

- компенсацію загального дефіциту фінансових ресурсів для розвитку економіки та фінансування структурної перебудови, освоєння родовищ корисних копалин тощо;

- збільшення обсягів виробництва, створення нових експортно-орієнтованих виробництв;

- збільшення внутрішнього попиту на товари виробничого призначення;

- зростання доходів бюджету, підприємців та населення. Зазначений чинник можна вважати дійсним, якщо приплив іноземних інвестицій не веде до витіснення національних товарів та капіталів з внутрішніх ринків, зменшення кількості робочих місць. На жаль, саме останнє спостерігалось у 80-ті роки після приватизації держмайна в ряді країн Латинської Америки;

- зменшення потреби в імпорті. Хоча виконання іноземними інвестиціями такої функції потребує спеціального державного регулювання. Для цього продукція підприємства має бути орієнтованою переважно на реалізацію на внутрішньому ринку;

- впровадження нових технологій виробництва, ввезення та освоєння нової техніки та устаткування;

- поява реального ефективного власника колишнього державного майна.

- впровадження сучасних методів управління, здобуття нових знань у даній сфері;

- вдосконалення загальних управлінських знань та технологій з урахуванням специфічності ситуації у країні. Працюючи в країні іноземна виробнича або інвестиційна компанія змушена пристосовувати методи тактичного та стратегічного управління, які вона застосовує, до специфіки даної країни. На жаль, процеси пристосування знаходяться здебільшого у зародковому стані, і національні компанії змушені одночасно оволодівати потрібними знаннями у «стандартному» вигляді і пристосовувати їх до специфічних умов;

- полегшення інтеграції країни до міжнародного співтовариства.

Водночас проникнення до національної економіки іноземного капіталу, на нашу думку, може спричинити неоднозначні наслідки, створюючи низку загроз національній економічній безпеці країни-реципієнта. Слід особливо наголосити на тому, що в переважній більшості випадків ці загрози не є навмисними, а витікають з реалізації основної цільової функції іноземної інвестиції – забезпечення максимальної прибутковості використання активів. Таким чином, залучення іноземних вкладень в економіку має двоякий вплив на її розвиток, як позитивні, так і негативні аспекти [1, с. 74].

Ми вважаємо, що недоліками залучення іноземного капіталу

може бути витіснення з ринку внутрішніх виробників і постачальників, збільшення залежності країни від іноземного капіталу, підвищення рівня конкуренції на ринку, жорстка експлуатація місцевих сировинних ресурсів.

Обсяг прямих іноземних інвестицій є одним з показників, який характеризує ступінь інтеграції України у світове співтовариство і залежить від привабливості об'єкта інвестування. Так, приток прямих інвестицій в економіку України за даними Державного комітету статистики України, у 2009 році становив 5634,6 млн. дол. США, що відповідає 51,6 % надходжень 2008 року. З країн ЄС надійшло 4016,8 млн. дол. США (71,3 % загального обсягу), з країн СНД – 164,7 млн. дол. (18,9 %), з інших країн світу – 553,1 млн. дол. (9,8 %). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 941 млн. дол.

Інвестиції надійшли зі 125 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 8593,2 млн. дол. США, Німеччина – 6613 млн. дол., Нідерланди – 4002 млн. дол., Російська Федерація – 2674,6 млн. дол., Австрія – 2604,1 млн. дол., Сполучене Королівство – 2375,9 млн. дол., Франція – 1604,1 млн. дол., Сполучені Штати Америки – 1387,1 млн. дол., Віргінські Острови, Британські – 1371 млн. дол. та Швеція – 1272,3 млн. дол. [4, с. 67].

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України на 1 січня 2010 року становить 40026,8 млн. дол. США, що на 12,4 % більше обсягів інвестицій на початок 2009 року і в розрахунок на одну особу становить 872,6 дол.

Сума кредитів і позик, одержаних підприємствами України від прямих інвесторів, на 1 січня 2010 року дорівнює 6615,2 млн. дол. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, враховуючи позиковий капітал, на 1 січня 2010 р. становив 46 млрд. дол.

Отже, ситуація, що склалася у даний момент в Україні через світову фінансову кризу, призвела до зниження притоку прямих іноземних інвестицій в економіку України на 48,4 % у 2009 році, та незначного підвищення у 2010 році – на 12,4 %. Ще рік тому наша країна мала показники, які робили її привабливою для інвесторів. Але тоді ніхто не міг передбачити, що Україна зіткнеться з такою серйозною проблемою.

Для формування інвестиційного середовища в Україні було прийнята і затверджена програма розвитку інвестування на 2001 - 2010 роки. Метою програми було створення привабливого інвестиційного клімату та розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності для

забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення. Однак, результати виконання цієї програми на сьогодні є більш ніж сумнівними.

Для стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій та усунення негативних тенденцій в економіці країни необхідно, щоб основні положення законодавчих актів щодо умов іноземного інвестування не тільки відповідали міжнародним нормам, а й виконувались. Зарубіжний інвестор має сприйняти Україну як стабільну і передбачувану країну, а її економіку такою, де макроекономічна стабільність асоціюється не лише з низькими темпами інфляції, а й з послідовним розвитком, включаючи стабільні темпи зростання виробництва, платоспроможний попит, а також економічну структуру, яка постійно модернізується [5].

Ми вважаємо, що разом з удосконаленням законодавства щодо іноземних інвестицій повинні розвиватися й інші чинники механізму залучення іноземних інвестицій, необхідно:

- 1) забезпечити стабільність політичного середовища;
- 2) вдосконалити та забезпечити стабільність податкової, грошово-кредитної та митної політики;
- 3) максимально спростити процедури, які регламентують взаємовідносини між державою і підприємцями в галузі залучення іноземних інвестицій;
- 4) створити гарантії стабільності умов щодо довгострокового фінансування інвестиційних проектів;
- 5) вдосконалити систему захисту прав інвесторів;
- 6) вдосконалити інститути спільного інвестування;
- 7) впровадити страхування інвестиційних ризиків.

Отже, на сьогоднішній день інвестиційний клімат України залишається несприятливим для інвесторів через ряд наступних чинників: складний процес входження іноземних інвестицій у країну, невисока довіра до стабільності урядових рішень, відсутність стійких змін в економіці, втручання уряду в роботу приватного бізнесу, відсутність боротьби з корупцією, невпевненість у політичній стабільності, і, нарешті, сьогоднішня світова економічна криза є основною перешкодою для їх надходження і зростання.

Всі держави, зацікавлені в економічному розвитку через збільшення інвестування, але кожна із них визначає, які сегменти та сектори інвестиційного ринку є пріоритетними, що потрібно зробити, щоб не тільки захистити, але й заохотити інвесторів робити вклади у певні активи. Ці дослідження покликана впроваджувати державна

інвестиційна політика, її реалізація є метою державного регулювання інвестиційного ринку.

Література.

1. Балануца О.О. Роль іноземного інвестування в економіці України / О.О.Балануца // Формування ринкових відносин. – №10, 2008. – 73-74с.
2. Олександренко І.В. Особливості іноземного інвестування в Україні / І.В.Олександренко // Держава та регіони, №5, 2008. – 120 с.
3. Письмаченко Л.М. Контроль та аудит іноземних інвестицій: необхідність і технологія здійснення / Л.М.Письмаченко // Держава та регіони №6, 2009. – 151-152 с.
4. Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В.А.Худавердієва // Фінанси України, №6, 2010. – 63-64 с.

ПОГЛИБЛЕННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА - ОДИН З ФАКТОРІВ ЗРОСТАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ЛОГІСТІВ

**Гончаренко Н.Г., к.е.н., доцент, Науменко М.О., к.е.н., доцент,
Нестеренко О.М., к.е.н., доцент,
Академія ВВ МВС України**

Ефективність використання ресурсів праці є одним із найважливіших економічних показників, який характеризує суть і результативність виробничих процесів. В удосконаленні економічного механізму господарювання надзвичайно важливе значення має об'єктивне визначення ефективності використання як ресурсного потенціалу продовольчого комплексу в цілому, так і його складових: праці, землі, капіталу. У цьому зв'язку розробка методологічних і практичних питань визначення трудомісткості продукції та підвищення продуктивності праці відноситься до найважливіших проблем, розробкою яких повинна займатися економічна наука.

На різних етапах розвитку економічної науки питання пов'язані з зміною рівня продуктивності праці розглядали А.Г. Бабенко, О.А. Бугуцький, В.С. Дієсперов, О.В. Олійник, Т.І. Олійник, І.Г. Яремчук [1 – 7]. В наукових публікаціях цих авторів досліджені теоретико-методологічні аспекти формування та використання ресурсів праці, рівень і динаміка трудомісткості продукції, резерви та шляхи зниження трудозатрат і підвищення продуктивності праці.